

Stein Jánosnak nagyméretű és monumentális felfogású falfestménye. A boldogságos Szűznek, Magyarország Nagyasszonyának hódolnak a magyar szentek és királyok. A freskó alsó részein pedig a hazaszeretet és a vallásosságot jelképező ifjak csoportja van nagy művészi tudással megfestve. A művészi összehatás tekintetében jelentékeny feladat jutott az üvegfestészetnek is. Az emelet sor ékítményes ablakai Majoros Károlytól valók. A földszint ablaksorának 14 képében Leszkovszky György tervezte meg a keresztutat. Ezen képek kivitele Kopp Ferencétől valók. Leszkovszky György, néhai Köröslői Kriesch Aladár méltó tanítványa, a dekoratív s egyben a monumentális festészet művelőjének indult. Erre való talentumának kétségtelen jeleit mutatta már a kora ifjúságában megoldott és lapunk hasábjain is bemutatott zebegényi templom falfreskóin.

Az 1914. év óta lepergett idő azonban éppen ezzel a művészi ággal bánt a legmostohábban. Leszkovszky feladatok híján vízfestményekkel, tájképekkel s illusztrációkkal mutatta meg nagyvonalú felfogását és finom ízlését, főleg a Cennini Társaság kiállításain. Végre a Rákócziánium kalvária-sorozata visszaviszi őt elindulásának terrenumára. Sorozatának első képein érezhető is némi bizonytalanság, ami éppen a lementített tényekben leli magyarázatát. Imponáló azonban, hogy Leszkovszky mily gyorsan találja meg önmagát s mily biztos érzéssel talál rá a művészi üvegfestés stílusára.

A passio-képeknek, a keresztény művészet egyik főtémájának, több mint 1500 éves szinte jelenetről jelenetre kialakult képe, hagyománya van.

Leszkovszky megrendelőjének óhajára nem szakít a multtal s mégis újat, egyénit alkotott. Egyéni főként abban, hogy főalakja, Krisztus, képről képre szuggesztív erejű és őszinte lelki átérés eredménye.

Sorozatának legnagyobb ereje pedig, hogy az elsősorban dekoratív tényezőnek, az üvegfestménynek mély lelki tartalmat is tudott adni a nélkül, hogy elveszítette volna a dekoratív hatást és az architektúrával való szerves összefüggést. Talán az iparművészet egyetlen ágában sem szükséges ez a harmónia, ez az egymást kiegészítés, mint az üvegfestészetben s ezáltal a jó üvegfestő szinte egyenlő értékűvé válik a tervezővel. Kopp Ferenc, az ablakok készítője, régi érdemes művelője üvegfestésztünknek. Kratzmannál tanul, majd Róth Miksa műhelyében dolgozik hosszú éveken át. A háború előtt önállósítja magát, de a katonáskodása, majd a háborút követő viszonyok megakadályozzák műhelye felvirágoztatását. Üvegmaratási munkái mellett idáig is szép sikerrel oldott meg több művészi jellegű munkát. Lechner Ödön pozsonyi templomában az Árpád-házi királyokat ábrázoló üvegfestmények rajzai és kivitele is tőle való. Elkészítette Hende Vince több üvegfestményét. A Rákócziánium 14 figurális ablaka szintén biznyság megbízhatóságáról, s az egész sorozatnak nagy szeretettel s a technika tökéletes ismeretére valló kivitele az a teljesítmény, mely Kopp Ferencet üvegfestőink első sorába emeli.

Általában monumentális egyházművészetünk erejéről megnyugtató képet ad a Rákócziánium temploma, mely emlékszerű műveivel mindig jellemzően képviselni fogja a kort, amelyben keletkezett. Sz. L.

KRÓNKA

SZINES MELLÉKLETEINKHEZ: ifj. Richter Aladár már mint az iparművészeti iskola grafikai osztályának elsőéves növendéke feltűnt fegyelmezett ízlésre és biztos rajzkésziségre valló grafikai tervei. Ezeket a magával hozott tulajdonságait kitarító szorgalmával és komoly tanulmányaival fejlesztette, úgyhogy kiváló sikerrel végzett iskolai ével után a már régebben önállóan dolgozó neves graffkusainkkal is fölvehette a versenyt. Tehetségének érvényesülésére a neki jutott sokféle megbízás bőségesen adott alkalmat s ő az elvállalt feladatokat mindig komoly igyekezettel és képességeinek teljes latbavetésével, megrendelőinek örömére és megalégedésére oldotta meg. — Szorosan vett szakmáján, a művész grafikán kívül az iparművészet más terein is működött. Így egyebek mellett az ő tervei nyomán

készült a székesfőváros részéről Rothermere lordnak felajánlott díszes aranytoll és kazettája is. Lapunk az 1926. évi budapesti nemzetközi szállodás-kongresszus alkalmával készült számos grafikai munkáját mutatta be s most a székesfőváros hatóságának jóvoltából a székesfővárosi házinyomdában nyomott két kiválóan sikerült művével: az állatkert hirdetésével és az idegenforgalmi hivatal karácsonyi köszöntő lapjával kedveskedhetünk olvasóinknak.

AZ ÚJ ÉLET VÁROSA címmel igen érdekes előadást tartott a Bécsben élő kiváló magyar szobrászművész, Moiret Ödön a Céhbeliek e. művészegyesület meghívására az Iparművészeti múzeumban, december hó 29-én. Szabad előadásban megmagyarázta és mintegy 80 vetített képpel bemutatta egy eszményi városnak tervét, részleteit, kiválóbb épületeit, parkjait, szoborműveit, mely város elrendezésével és tervezett intézményeivel

hivatott volna közösségben élő magasabbrendű emberek életigényeinek kielégítésére. Olyan embereknek, kik hivatásukat nemes ideálok és a szépség kultuszában látják és kiknek lelke menten minden földi salaktól, a makulátlan jóság magaslata felé törekszik. Moiret szerint az emberi genesis, a nemek helyes viszonyának, az anyaság szentségének, alapvető mivoltának, az új nemzedék minél jobb nevelésének, a munka egészséges céljainak és módjainak, az elfajulások és mindenféle betegségek gyökeres gyógykezelésének, a felnőttek életfogytiglani testi, lelki és szellemi karbantartásának és minél tökéletesebb továbbképzésének, végül az agykor és a halál az ember képzetéhez méltó megoldásának problémái mind sürgetőbben várnak megoldásra. Tehát nem tisztán művészi, hanem pedagógiai, szociálpolitikai és etikai célok is lelkesíteték a tervezőt, midőn elképzelt és rajzaival be is mutatott egy várost, mely egy kapzsi önzéstől ment, hasznos tevékenységet folytató, általános boldogságra törekvő, magasztos ideáloktól áthatott társadalomnak méltó keretét adná meg. Moiret mester megyőződéssel a tervezett városnak és a hozzá tartozó nevelési, szociális, ipari- és kereskedelmi-politikai rendszernek megvalósítása egy hatalmas modern vállalkozás volna, amelynek jövedelmezőségét is számításba vette és arra az eredményre jutott, hogy vezető és irányító szerepe volna a jövő városalapítások terén. Sajnos, terünk korlátolt volta miatt nem foglalkozhatunk részletesebben Moiret mesternek külföldön is nagy feltűnést keltett és méltó elismerésben részesült nagyszabású tervével. Ezért most csak a krónikás kötelességének teszünk eleget, amidőn megemlékezünk előadásáról, megállapítjuk a hallgatókra gyakorolt nagy hatását és kifejezést adunk óhajunknak, hogy kiváló művészi tudással megrajzolt terveit Budapest is állítsa ki, hogy közönségünk szélesebb körei is azokat láthassák és tanulmányozhassák. Megemlítjük még, hogy a rajzok Bécsben már ki voltak állítva és a sajtó behatárolt foglalkozott a maga nemében páratlan eszmei terv megvalósításának kérdésével. A Münchenben megjelenő Baupolitik című előkelő szaklap három egymást követő füzetében ismertette Moiret Ödön nemes célokat szolgáló nevelési rendszerét és esodálatraméltó várostervét.

ZILZER HAJNALKA már a háború előtt szerepelt iparművészeti kiállításainkon finomrajzú díszítésekkel borított eserepeivel és ötletes faience-szobrocskáival. Nagyjobbmértű szobrai képzőművészeti tárlatokon mutatja be, de művészi tevékenységének jórészét mindig az iparművészetnek szenteli. Minthogy ú. n. tömegárúk készítésével nem foglalkozik, művei jobbára csak egy vagy igen kevés példányban készülnek s ezért a kerámia gourmandjainak, a jó faience-ok gyűjtőinek kedvelt tárgyai. Az e számunkban közölt művei a filadelfiai és a monzai kiállításokon szerepeltek és ott általános tetszést arattak.

GRÓF JÓZSEF. Az utolsó tizenöt év kifinomult magyaros ízlése túlköröződik vissza minden munkáján. Az első munkája, mellyel a nyilvánosság elé lépett, egy ravatalozó-terem vázlata volt. Már ebben benne volt a higgadt pompa mellett a magyaros formák szeretete. Annak a felfedezése, hogy a tér és a formák hatása mellett az ornamentum is kelléke a belső architektúrának. Milyen legyen ez az ornamentika, ha nem a mi magyar századaink történelmi levegőjében fogant díszítmény? Gróf József céltudatosan ápolta ezeknek kultuszát. Előbb, a háború alatt, inkább csak kis, játékos formákon. Egy-egy üvegszekrénykén, lámpán, szivardobozon. Az ő nemzedékének, mint a keleti szőnyegszövőknek, ilyen mikrotechnikákba kellett sűríteniük a formaérzéseiket. De ez talán jó iskola volt számára. Arányok, színek, részletek iránt való fogékonysága növekedett. Azután grafikai tevékenységének évei következtek. Itt inkább a síkdíszítés törvényeit kellett kitanulnia. Az a nemes archaizmus, mely a felsőmagyarországi barokk emlékeken van, utat talált a könyvhöz. Persze finom szűrőn ment át a vitézköltéses, paszomántos vagy bútorpárkányos forma. Ez a szűrő az iparművész lelki ébersége. Gróf József pontosan tudta a nyomtatóbétű, a fejléc, az iniciále kifejezőképességeit. De pontosan tudta azt is, hogy mennyire stílus-szomjas az ő közönsége. Ez a közönség nagyon érzékeny s lobbanékony. Szereti a magyar ízt, azt az enyhe parasztkerti illatot, mely a magyar ornamentikából árad. De a mértékét el kell találni. Nos, Gróf József ebben mindig tartózkodó és mértéktudó volt. S ez nagy előnyére vált akkor, mikor egy igazi matérián, fán kellett erejét megmutatnia. A bútorok, melyek az utolsó nyolctíz évben kezei közül kikerültek, egyszerűsödtek. Előbb pompások voltak. Azután lendületesebbek lettek. Most szerkezeti szépségük van. Még meglátszik rajtuk a játékos apróságok egykori ildesége. Nyomot hagyott a díszítménykorszak fantáziabősége is. De most inkább testi mivoltukkal hatnak. Egy-egy gyermekszoba-bútora, leányhálója tiszta, jól öltözött és karesú gyermektest képzetét kelti fel. Budoár részletei egy finom dáma lepeltelem testmozgásának egyszerűségét éreztetik. Így lehetne továbbmenve lámpáinak, halljainak, beépített bútorainak testtartását is valamely egyszerű, keeese attitűd-höz hasonlítani. Hiszen kétségtelen, hogy van rajtuk a mi fővárosunk gazdagjaitól megkövetelt dísz is. Az előkelőség eizellált ékítményei is. De azért Gróf József e másfél évtized alatt mégis a műhelyi forma tiszta vonalvezetése felé haladt. Hogy meddig jutott el? Legszembeötlőbbben egy fürdőszobaberendezése mutatja meg. Elmult nyáron volt látható, a vasipari kiállításán. Tiszta, nemes, szolid anyagok. Alumínium, nikkel, üveg, majolika. Kristályos egyszerűségű körvonalak. Díszek, szinte csak odalehelve. És olyan térérzés, mely az igazi építész jellemzője. Hogy ily férfiasá vált, az talán nemesak az időknél tulajdonítható. Gróf József ugyanis közben még közelebb jutott az anyagok lelkéhez. Megtanult a műhelyben dolgozni. A maga műhelyében. S ez a for-

mák világában nagy szó. Mert az igazi forma mégis az, mely nem a rajzasztalon, hanem a gyalupadon születik. Az anyag belső törvényei a művészek diktatúrát jelentenek. De kellemes diktatúrát. Kijózanítják sok ábrándból, lírai hangulatérzésből. De eszébe megedzik formaakarását. Elindítják egy egészséges, vérbő, tartós élet felé. S hogy közben még mindig hagynak a romantika hímporából is valamit . . . arról Gróf Iparművészete mindenkit meggyőzhet.

**AZ ELSZAKÍTOTT MAGYARORSZÁG MŰ-
EMLÉKEI.** A Műemlékek Országos Bizottsága »Az elszakított Magyarország műemlékei« címen előadássorozatot rendez. A kiváló műtörténészek által tartott előadások felölelik Nyugat-Magyarországot, a Felvidék és Erdély minden nevezetesebb műemlékét. A vetített képekkel kísért előadások az »Uránia« színházban tartatnak, délután 1/2 órai kezdettel, kivéve a február 2-i előadást, amely délután 11 órakor kezdődik. Az előadássorozat programja a következő: Jan. 26-án Csányi Károly: Nyugat-Magyarország és Pozsony műemlékei. Febr. 2-án Schulek János: Kassa és a bányavárosok műemlékei. Febr. 9-én Lechner Jenő dr.: A Szepesség és Sáros megye műemlékei. Febr. 16-án Möller István: Erdély nevezetesebb műemlékei. Febr. 23-án Lácay Fritz Oszkár: Brassó műemlékei és az erdélyi erődtplomok. Belépőjegy ára 30—80 fillér.

HENDE VINCE a Cenniniek nevű művész-esoport komoly tudású és törekvésű tagjainak egyik legkiválóbbja. Köröslői Kriesch Aladárt vallja mesterének és a művészetért való őszinte rajongása és a művelben nyilvánuló áhítat mesterének méltó tanítványává avatja őt. A murális festés, az üvegfestés kartonjainak problémái vonzák leginkább, mert ezeken a tereken érvényesülhet fegyelmezett komponáló készsége, mellyel az emberi alakok mozdulataival és csoportosításával megkapó dekoratív hatásokat tud elérni. Erről tanuskodnak az e számunkban közölt mennyezetfestményei is, melyek egy rózsadombi villa termeinek legszebb ékességei.

PRESZLY ELEMÉR, Pest vármegye népszerű főispánja érdekes előadást tartott január hó 18-án Szépművészeti Múzeumunkról az Országos Nemzeti Club tagjainak. Alapos szakavatottsággal beszélt a múzeumok rendeltetéséről, utalt a külföldi példákra, majd a múzeumjaink arról a feladatáról, hogy elsősorban nemzeti művészetünk kiválóbb alkotásait gyűjtsék egybe és ezek sorozatát gyarapítsák tervszerűen. Az államnak és társadalomnak — úgymond — egyaránt ki kell venniük részüket a hazai művészet szeretetében és támogatásában, mert e nélkül java kulturális értékeink veszendőbe mennek. Végül lelkesen felhívta az előadás meghallgatására egybegyűlt igen előkelő közönséget a múzeum gyakori látogatására, általában pedig a magyar képzőművészetnek hathatós felkarolá-

sára. Jóleső érzéssel hallgattuk az érdekes főispánnak a művészet rajongó szeretetétől áthatott lelkes előadását s örülünk, hogy képzőművészetünknek akadt ily lelkes apostola, aki minden érdek nélkül, csupán lelke sugallatát követve, szolgálni akarja képzőművészetünk ügyét. Eddig csak művészek, esztétikusok és kritikusok hirdették a művészet hathatós támogatásának szükséges és jogosult voltát s nem emlékezünk, hogy a szorosan vett szakkörökön kívül valaha oly teljes tájékozottsággal beszéltek volna művészetéről, mint ő. Örvidenénk, ha Preszly Elemér, vagy ha akadna még egy olyan lelkes műbarát az, az oly soká hamupipóke szerepére szorult iparművészet mostoha helyzetére hívna fel és pártolásra buzdítaná a magyar közönséget azt a részét, melyet erre vagyoni és társadalmi helyzete egyaránt kötelez, de — mégsem teljesíti ezt a kötelességét.

**A HÁGAI BÉKEPALOTA MAGYAR VÁZÁI-
NAK** egyikét mutatjuk be e számunkban. Tudvalevően a Nemzetek szövetségének minden tagja hozzájárult a hágai békepalota díszítéséhez és Magyarország a maga részét négy nagyméretű vázának adományozásával róttá le. A teljesen egyforma négy váza Sikorski Zsolnay Miklós építész terve nyomán a pécsi Zsolnay-féle kerámiagyárban készült. Magasságuk 220, legnagyobb átmérőjük 100 cm. Anyaguk barna plutonit áttetsző zománcozással. Az indák és az átkötő hevederek között az alapmező zöldes-kékes eosin. A kunkorodó indadíszítések közepén levő bogycok élénk korallvörös színűek. A vázák még a háború előtt készültek el, de a közbejött világháború miatt elszállításuk elmaradt. Csak néhány évvel a háború után kerültek rendeltetésük helyére.

HELYREIGAZÍTÁS. Lapunk legutóbbi számának 196. oldalán levő egyik közlemény címét tévesen írtuk Tólos Pál-nak Tólos Gyula helyett. — Az 1927. évfolyam 187. oldalán közölt hadi-emléktábla tervezője J. W. F e h r l e, készítette pedig nem V. Heiden, hanem Hans v. H e i d e r.

SZAKIRODALOM

DR.-ING. H. C. ALEXANDER KOCH, a hírneves darmstadti kiadó január hó elsején ünnepelte meg kiadói mivoltának 40-ik évfordulóját. Első kiadványa a *Tapeten-Zeitung* volt, de már 1890-ben jelent meg az *Innen Dekoration e.* lakásművészeti folyóirata s ezt követték rövid időközönként a *Deutsche Kunst und Dekoration*, a *Kind und Kunst* és a *Stickerelen und Spitzen e.* folyóiratok. Koch személye magában egyesíti a választékos ízlésű műbarátot, a szakavatott szerkesztőt és a nagystíli vállalkozót, aki eszményi céljait a reá-

lisan gondolkodó üzletember érdekével mindig össze tudta egyeztetni. Nagy gonddal, szakavatottan és áldozatkészséggel szerkesztett lapjainak nagy hatása az utolsó évtizedek művészi fejlődésére kétségtelen, és ez nemcsak a német nyelv területére áll, hanem messze azon túl is, mert az angol Studiótól eltekintve Koch művészi folyóiratai a legelterjedtebbek az egész világon. De a lapjában mindig kifogástalanul reprodukált művek sem szorítkoznak csupán német területre; alig van országa a földnek, amelynek újabbkori java művészi alkotásait e folyóiratok nem ismertetnék. Magyarországra is terjedt ki figyelme s magyar művészek és a esodás magyar népművészet műveinek szívesen nyújtott teret Koch folyóirataiban. Amidőn erről most ritka jubileuma alkalmából hálásan megemlékezünk, szívesen üdvözljük őt és kívánjuk, hogy még sokáig lelhesse örömet lapjainak megerősödésében és a bennük megnyilatkozó nemes ideáljai megvalósulásában.

SCHUETTE, MARIE: GESTICKTE BILDTAPPICHE UND DECKEN DES MITTELALTERS. Bd. I. Die Klöster Wienhausen und Lüne, das Lüneburgische Museum. Mit 62 Tafeln in Lichtdruck, davon 20 farbig. Leipzig, Karl W. Hiersemann, 1927. — A gotika alakos szőnyegei iránt az általános érdeklődés az utóbbi években öltött nagyobb arányokat. Az e tárggyal foglalkozó nevezetesebb publikációk közül vezető szerep jut Rudolf Burekhardt »Gewirkte Bildteppiche des 15. und 16. Jahrhunderts in Basel« című 1923-ban megjelent művének. Ezt követi Franciaországban Salamon Reinaehnak 1925-ben »La tapisserie gothique«, 1926-ban Betty Kurth »Deutsche Bildteppiche des Mittelalters«, Hermann Schmitz »Bildteppiche« nyomán G. L. Hunter 1926-ban New-Yorkban kiadott »Practical book of tapestries« című munkája. A szövött alakos szőnyegek ezekben és hasonló publikációkban elég bő tárgyalásban részesültek. Ezt azonban nem állíthatjuk a hímzett alakos szőnyegekről. Mint ismeretes, nyugaton a legkorábbi alakos szőnyegek Dél-Németországból valók. A XI. század elejétől a XIII. század közepéig terjedő időből valók Kölnben a Szent Gereon-templom faliszőnyege, Halberstadtban az Abrahámot, az apostolokat ábrázoló szőnyegek és az ú. n. Karlsteppich, végül a quedlinburgi esomózott szőnyeg, melyek a román kori szövőművészet egyedüli képviselői. Az ezután következő 100 évből egy szövött alakos szőnyeg sem maradt korunkra. Ezzel a korról veszi kezdetét a hímzett alakos szőnyegek virágzása. Ugy látszik, hogy a gotika virágzó kora a gyapjú és selyemmel való síkhímzésben találta meg a legmegfelelőbb kifejezési eszközt. Hímzett egyházi szövetek, miseruhák, oltárterítők, antependiumok mellett főlépnek a vallásos és profán jelenetekkel díszített hímzett faliszőnyegek. Az ó- és újtestamentumból vett ábrázolásokon kívül főleg a Mária-kultusra vonatkozó jelenetek emelendők ki, vannak olyanok

is, melyek tárgyukat a szentek legendáiból, a középkori szerelmi és hőskölteményekből merítették. Ezen új szőnyegeknek készítői és leghűségesebb őrzői a kolostorok voltak. Ezeknek élén a délnémetországi kolostorok álltak, különösen az előkelőbb apácakolostorok, melyek közül különösen Wienhausen és Lüne tűntek ki. Schuette monumentális művének legfontosabb fejezete a délnémetországi hímzőművészetnek van szentelve. Három kötetben Dél-Németország középkori hímzéseinek valamennyi fontosabb darabját fogja bemutatni technikailag kifogástalan reprodukcióban. Az első kötet Lüne, Wienhausen és a lüneburgi múzeum anyagát ismerteti. A másik két kötet a hannoveri és braunschweigi kolostoroknak, — Isenhagen, Ebstorf és Marienberg — Hannover, Braunschweig, Halberstadt és Wernigerode múzeumainak és templomainak, Hamburg és Lübeck múzeumainak anyagát és a híres Wartburg-szőnyeget fogja bemutatni. Az első kötet 62 táblát tartalmaz, melyek közül 28 Wienhausen kolostorának szőnyegeit és oltárterítőit ábrázolja, 30 a lünei kolostor, 4 a lüneburgi múzeum anyagából való. Valamennyi hímzés ott helyben vagy Braunschweig és Lüneburg vidékén készült. A legrégibb munkák a XIII. századból valók, ezek közül 3 még a román korszakból való, 23 tábla a XIV. századból való anyagot tárja elénk, 30 tábla a XV. és a XVI. század elejéből való anyagot tünteti fel. A 62 tábla közül 36 alakos szőnyeget, a többi fehérhímzést és tarka selyemhímzést mutat be. 20 tábla színes, ezek közül 16 ábrázol alakos szőnyeget. A többi színes tábla oltár- és más egyházi hímzést tüntet fel, valamennyi figurális ábrázolásokkal van díszítve. A kolostorokban készültéken a vallásos elem a domináló: jelenetek Krisztus és Mária életéből, Jesse családfája, próféták, a Tamás- és Erzsébet-legendákból vett jelenetek, képek a Speculum humane salvationis-ból, profán ábrázolások szerepelnek leginkább. A wienhauseni kolostor három nagy szőnyege a Tristán-mondából vett jeleneteket tüntet fel. Az anyag, melyet ez a mű nyújt, eddig kiadatlan volt. A lünei kolostor anyaga a tudományos kutatás céljából is hozzáférhetetlen volt. Hat századon át őrizték a kolostorok ezen munkáit, gondosan elzárva. Ennek a becses anyagnak a reprodukció céljára való átengedése is nagy nehézségekbe ütközött s a nagy szőnyegek fölvétele gondos s nehéz előkészületeket kívánt. Legnagyobb az Erzsébet-szőnyeg, melynek magassága 4.60 m, szélessége pedig 7.05 m. A hímzések máig jó állapotban vannak, frissességük, színük a századok folyamán alig vesztett valamit. Ezt a fontos, becses anyagot csak egy monumentális, főllőalakú műben lehetett közölni. A reprodukciók a leipzig áll. akadémia részéről megbízott Fritz Goetz felügyelete alatt készültek. Különös figyelmet fordítottak arra, hogy minden részletet a legnagyobb élességgel, plasztikusan tüntessenek fel. A fehérhímzések reprodukciói technikai tekintetben párjukat ritkítják. Ugy tartalom, mint kiállítás tekintetében

Schuette művét a hímmzéssel foglalkozó művek közt a legnagyobbakhoz és legkiválóbbakhoz kell sorozni. A szerző, ki a leipzig-i iparművészeti múzeum őre, a táblákat megelőző szövegben a hímmzés történetéhez szolgáltat becses adatokat. Miután máig egy tudományosan kimerítő, a hímmzóművészet történetének tárgyalásához, valamint egy összefoglaló s a középkor alakos szönyegeinek bemutatásához nem állott elég szemléltető anyag rendelkezésre, beíri az ábrázolt anyag magyarázatával, melynél ismételtlen irodalomtörténeti, ikonográfiai és heraldikai problémák is megoldást nyernek. Különösen az ikonográfiai ábrázolások szolgáltatnak a kutatónak gazdag s részben teljesen ismeretlen anyagot. Az egyházi művészettörténelem eddig ismeretlen anyagról fog tudomást szerezni, a középkori művészettel foglalkozó gyűjtők és kereskedők becses összehasonlító anyagot fognak találni ezen műben, a régiségkereskedő támpontot a régi hímmzések korának meghatározására, a kosztúmtan pedig becses mintákkal fog gazdagodni. Sz. L.

ARANY ABC a címe a Singer és Wolfner r.-t. kiadásában megjelent gyermekképeskönyvnek. Kedves verseit a magyar gyermekesereg legkedveltebb költője, Pósa Lajos írta, szebbnél szebb 24 színes képe pedig Kőszegi Bella műve. A gyermek szeretete, vidám humor, csapongó képzelőerő és játéki rajzkészség csillan meg ezeken a bájos rajzokon. Valamikor az angol Kate Greenway gyermekképeskönyveiről hittük, hogy utólréhetetlenül képviselik a gyermeki lélekhez legközelebb álló rajzstílus tökéletességét. A Kőszegi Bella rajzainak láttára — mint a diplomaták szokták mondani — »revidálni« kell nézetünket, mert úgy látszik, hogy ez a magyar művésznő nemesak elérte, hanem túl is haladta angol kollégáját a gyermeki lélek ismeretében és rajzkészségében egyaránt.

A REKLÁM. Írták dr. Naményi Ernő, dr. Hermanné Cziner Alice és dr. Nádai Pál. Számos szöveggel és 60 műmelléklettel. Pantheon kiadása. — Aki bejárta Amerikát, Angliát, Németországot és a »művelt Nyugat« egyéb államaít, hazatérve Magyarországra megállapíthatja, hogy a reklám dolgában bizony még meglehetősen elmaradtunk. Ez egyben beismerése annak, hogy élhetetlenek vagyunk. De lehet elmaradottságunknak más oka is. Így tudjuk, hogy vannak kítűnő gyárosaink, kik »elvből« nem reklamírozzák gyártmányaikat, mert azt tartják, hogy »jó bornak nem kell cégére«. Másokat arisztokratikus hajlamaik tartanak vissza attól, hogy cégük plakáton, mozi vásznán, újsághirdetésben vagy számolócédula hátlapján olvasható legyen. Akad sok kishitű, aggályoskodó, ki sajnálja a reklám költségét, mert hátha nem térül meg. Ezek nem tudnak azokról a sokszor valóban hihetetlen sikerekről, melyeket egyes nagystílű, élelmes hirdetőik ügyesen megkomponált és elhelyezett reklámaiknak köszönnek, vagy ha halottak is róluk, nem hisznek azokban. Ezért idő-

szerű, okos és hasznos munkát végeztek a most megjelent 300 oldalas hármás könyv szerzői, hogy nem sajnálva a fáradságot, a világ minden részéből összehordott dús adatanyagot érdekfeszítő, élvezetes és a mellett igen tanulságos olvasmánnyá gyúrták át, mely magába foglalja a reklámra vonatkozó minden tudnivalót és így nagy segítségére lehet a reklámmal dolgozó kereskedőnek és mindenféle vállalatnak s kitanítja azt, aki a reklámmal élni és boldogulni akar, arra, hogy mit csináljon és mi az, amit nem szabad tennie. Naményi Ernő írta meg a reklám gazdaságtanát, Hermanné Cziner Alice a reklám lélektanát, végül a reklámmal kapcsolatos művészi szempontokat Nádai Pál fejtegette a nála megszokott elmés modorban. Nagyon sok kép és — részben színes — műmelléklet adja a tanulságos pozitív és negatív példákat és végigvezeti az olvasót a reklám egész fejlődésán és minden fáján. Kívánjuk, hogy ez a jó könyv eljusson mennél több kereskedő, gyáros, iparos asztalára, mert hasznát fogják látni.

INNEEN DEKORATION, a lakásberendezés- és az iparművészet minden ágára kiterjedő havi folyóirat XXXIX. évfolyamának január havi száma a megszokottnál is gazdagabb tartalommal jelent meg. A lakás berendezésének és díszítésének sokféle kérdéseit hivatott szakírók fejtegetik és temérdek képmutatja be az e téren elkészült újabb alkotásokat. Aki otthonában szereti a szépet és gyönyörködni tud mások otthonának művészi voltában, az igaz élvezettel nézheti az Innen Dekorationnak nagy gondnal és kiváló ízléssel összegyűjtött sok illusztrációját és értékes útbaigazítást meríthet a változatos szövegrészből. Olvasóink figyelmét felhívjuk e kítűnő folyóiratnak e számunkhoz mellékelt prospektusára.

SZAKOKTATÁS

A STUTTGARTI SCHNECK A. G. tanár írja egyik cikkében a figyelemreméltó következő sorokat: A jelen idők megkövetelik az egyszerűséget, takarékoságot és minden fölösleges intézmény megszüntetését. A művészi oktatás terén az idő a mai állapotok megváltoztatását és egy egységes rendszerre való áttérést kívánja. Maradi felfogás és személyi tekintetek akadályozzák meg ennek megvalósítását. Az építőipari szakiskoláknak a műegyetem építészeti osztályaival való kapcsolatra van szükségük. Amott jó műszaki, gyakorlati embereket nevelnek, emitt pedig művészeket, de gyakorlati ismereteik hiányosak. Az építészeknek a festőkkel, ezeknek pedig az építészekkel kellene kapcsolatot keresni, az iparművésznövendékeknek az építészekre és festőkre egyaránt volna szükségük. Az akadémiák festőnövendékei pedig jó hasznát vehetnék az iparművészeti iskolák díszítőfestészeti osztályai, festék-technikai kísérleteinek és gyakorla-

tainak, az iparművészeti iskola grafikusai pedig sokat tanulhatnának a nyomdász, és könyvnyomdászati szakiskolák műhelyeiben... Ha ennyire összefüggnek ezek a dolgok egymással, nem volna-e célszerű az állam, a tanárok és a növendékek szempontjából egyaránt, ha ezeket az intézeteket szervesen egyesítenék? Az idő sürget...

KIÁLLÍTÁSOK

A LIPCEI KÖNYVMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS MAGYAR CSOPORTJÁNAK SIKERE. Abból az alkalomból, hogy a lipcei nemzetközi könyvművészeti kiállítás október havában bezárult, a kiállítás vezetősége meglehetősen levélben köszönte meg a magyar kiállítók részvételét. A rendkívüli sikert, melyet a kiállítás a legszélesebb körökben aratott, a vezetőség jórészt annak a szerencsés körülménynek tulajdonítja, hogy alkalma volt a nemzetközi kiállítási anyag útján tájékoztatni a közönséget a kultúránemzetek könyvművészeti jelenlegi állásáról, amiben Magyarországnak is jelentős szerep jutott. Ennek elismerése nyilvánul meg abban, hogy a kiállított magyar műtárgyak közül többet visszatartottak az 1928. évben Kölnben tartandó nemzetközi sajtókiállítás könyvművészeti csoportja számára, továbbá a mainzi Gutenberg-Museum is megbízást adott egy magyar könyvművész munkáiból összeállított gyűjtemény megvásárlására, sőt Amerika is érdekli a magyar művészi könyvek iránt. Legújabbban a vezetőszeret játszó német könyvművészek egyesülete, a »Verein Deutscher Buchkünstler«, azzal tisztelte meg kiváló könyvművészeinket, névszerint Fáy Dezsőt, Kner Imrét és Kozma Lajost, hogy levelező tagjaivá nevezte ki őket. A megérdemelt kitüntetés bizonyára őszinte örömmel fogja eltölteni mindazokat, akik ismerik Fáynak és Kozmának a könyvművészet terén kifejtett grafikai munkálkodását és Kner Imrének, a nagy szakértelemmel és magas színvonalon álló ízléssel vezetett gyomai nyomda egyik tulajdonosának a könyvesztétika fejlesztésére irányuló fáradhatatlan és önzetlen tevékenységét. Ugyanesak levelező tagjává választotta a »Verein Deutscher Buchkünstler« Végh Gyulát, az Iparművészeti Múzeum főigazgatóját is a lipcei könyvművészeti kiállítás magyar csoportjának megszervezéséért.

MÉGIS VILÁGKIÁLLÍTÁS? Brüsszel városa merész lépésre határozta el magát. Világkiállítást fog rendezni. Világkiállítást a régi, helytelen értelemben. Nagy pavillonokkal, sok látnivalóval, a legkülönbözőbb területekről összehordott tárgyakal. Tehát egy olyan kiállítást, melyben szépművészet és gyarmatok, sport és sebeszet, rendőrség és villamosság, hadsereg és színházi díszítés egyazon területen s egymástól alig pár lépésre fog szerepelni.

A kultúra keresztmetszetét össze fogják keverni a közgazdasági élet bemutatásával, az őstermelést a művészettel. Pedig nemesak a kritikai fejtegetések, de az élet is rég rácsáfolt már az ilyesféle esődületekre. Az utolsó évtizedek világkiállításai csaknem mind esőddel végződtek. A rendezés, a vállalkozás, de főleg az illető város erkölcsi esődjével. Mert nehéz elképzelni, hogy ami a selyemgyárosoknak tetszik, ugyanaz a közoktatási tényezőknél is tetszésével találkozik. Az idők fejlődése a kiállítások területén is a különleges, egyrétű vagy egy bizonyos embercsoport számára való differenciálódást igazolta. A brüsszeli »világkiállítás« még jó messzire van kitolva. 1935-re tervezik. Addig még megváltozhatnak az emberiség ízlése. Vagy a rendezőség fog szépen leszállani a világábrándok magasságából.

PASZOMÁNY-KIÁLLÍTÁS. Kasselben, a hesz-szeni tartomány fővárosában érdekes kiállítás volt nemrég. Az ottani paszományosok rendezték ezt a kiállítást, hogy e mesterség gazdag multját s jelen feladatait a nagyközönségnek bemutassák. A ruhán előforduló rojtozások, rozetták, gombok kötésének éppúgy megvoltak itt a példái, mint a bútorokra való bojtok, lámpadíszek, esengettyűhúzó stb. A régi viseletek zsinórozásait, a papi köntösök díszítését a középkortól mostanáig terjedő divatképeken s modelleken mutatták be. A réginek az újjal való szembeállítását megmutatta, hogy ez az iparág azért életképes, mert amennyit veszített a ruhazsinórozás eltűnésével, annyira erősödött más területek meghódításával.

AZ 1926. ÉVI FILADELFIAI NEMZETKÖZI KIÁLLÍTÁS ÉRMEIT az 1927. év utolsó napján kapta meg az Országos Magyar Iparművészeti Társulat a kiállítók közt való szétosztás végett. Hatalmas sást ábrázol a nagyméretű érem mellső lapja; a hátlapján levő babérkoszorún belül és kívül van a következő felírás: Medal of award. — Sesquicentennial — International Exposition — Philadelphia — 1776—1926.

NÉMET MŰVÉSZET OLASZ VÁROSOKBAN. Az olasz kormány, úgy látszik, külpolitikai okokból, nagy súlyt vet arra, hogy nemzetközi kiállításain a németek minél nagyobb szerepet játszszanak. A nemrég bezárult monzai iparművészeti kiállításon is megmutatkozott ez. Míg a latin testvér Franciaország, éppúgy mint Anglia is, teljesen távolmaradt ettől a kiállítástól, addig Németország hatalmas erőfeszítést tett, hogy iparművészetének java termékeit, főleg pedig szöveget, ékszerait keramiát, üveget és porellánt bemutathasson Monzaban. A esőndes királyi palotában hatalmas terület jutott a németeknek. Az építészetileg briliáns ténnyemegoldást Bruno Paul végezte, aki rendkívül finom ízléssel vonultatta végig vitrináit az egyes termekben. Így az elrendezésnek, a termeken végigvonuló ritmusnak ünnepélyességével akkora hatást ért el, hogy az olasz lapok alig győzték dicsérni. Sajnos,

jóformán csak az olasz és német lapok kritikusi látták ezt a nagy teljesítményt, mert a kis Monza alig tud idegen magához vonzani. A jövő nyáron Velencében lesz nemzetközi képzőművészeti kiállítás. Ennek a rendezését német részről külpolitikai körök vették a kezükbe. A német festők és szobrászok nagy többsége azonban éppen ezért bizonyos nyugtalansággal nézi az előkészületeket. A brémai múzeum igazgatóját, aki az anyag összeválogatását megkezdte, a maguk részéről csak kevéssé találják e szerepre alkalmasnak. A németországi képzőművészek körében tehát egyre gyakrabban hangzik el az óhajlás, hogy a birodalomban élő képzőművészeknek valamilyen gazdasági szervezet formájában kell egyesülniök s így kell akarataikat hasonló esetekben érvényre juttatni.

PLAKÁTKIÁLLÍTÁS. Antwerpenben nemrég egy plakátkiállítást rendeztek, mely nemesek a legjobb mai nemzetközi plakátermékeket, hanem a mult klasszikussá vált értékeit is bemutatta. Ezt a kiállítást a belga plakátművészek egyesülete rendezte. Ennek a kiállításnak igen érdekes eredménye volt. Kiderült ugyanis, hogy a legjobb plakátművészek ma a kis, alig méltányolt országokban élnek, nem a nagymultú, de üzleti grafikájukban lecsúszott világvárosokban. Így például a németeket 30 plakát képviselte ezen a kiállításon, de sem Hohlwein, sem Gipkens, sem Scheurig, sem Jupp Wiertz munkái nem arattak nagy tetszést. Annál nagyobb elragadtatással nézték a modern svájci plakát mestereit: Fontane, Mompert, Stauffer, Stöcklin, Arnhold alkotásait. A svájciak után a kritika legjobbaknak a magyar és az osztrák plakát művészeit tartotta. Még maguknak a belgáknak munkái közül is inkább csak Massonet tervei tetszettek, bár ő is inkább könyvművész, mint kereskedelmi grafikus. A francia mai plakát nagyon gyengén festett a kiállítás falain. De annál jobban tetszettek a retrospektív részben Steinlen és Toulouse-Lautree munkái. Ám valamennyi nemzet közt leginkább az angolok plakátjai okoztak esalódást, mert Douglas Chaplin-plakátjain kívül egyetlen jelentős terméket sem lehetett az ő gyűjteményükben felfedezni.

IN MEMORIAM

WILFINGER BÉLA. †. Ötvösművészetünknek tehetséges, buzgó és nemes ideáloktól áthatott ifjú munkását ragadta el a halál közvetlenül a karácsonyi ünnepek előtt. Atyja műhelyében látta és szerette meg a nemesfémek megmunkálását, majd a Székesfehérvári iparrajziskolában folytatta és fejezte be tanulmányait még a világháború alatt. Az összeomlást követő nehéz évek nem kedveztek az ő mesterségének, ezért sok nehézséggel kellett megküzdenie kis műhelyének, melyet annyira szeretett és amelynek föllendülésében ren-

dületlenül bízott. A Magyar Iparművészet kétszer foglalkozott műveivel: az 1926. évi egyházművészeti kiállításon szerepelt örökméces és pásztorbot (1926. évf. 15. és 165. old.) és egy áldozókelyhet (1927. évf. 128. old.) mutattunk be olvasóinknak mint jó példáját a választékos ízlésű, gondos ötvösmunkának.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF. A kaposvári temető nagy halottját a maga Pantheonja számára foglalta le a képzőművészet. Gyönyörű tájai, megragadó pasztelljei, színek tüzeiben villanó leányfejei elsősorban festői halhatatlanság felé viszik a lelket. De teregessük ki magunk elé e folyóirat egynemely régi számát. Azokban az art appliqué-nek nagy mestere csillan fel előttünk, ha a Rippl-Rónai tervezéseit megnézzük. Nem sok, de jó iparművészeti elgondolás, munka, vázlat és dekoráció maradt utána. Azon időkből valók, mikor a nagy mester hazatért Párizsból. Lelkessége, látása, hitvallása minden franciás. Mint festő már szinte túl van az impresszionizmuson, ott áll az új formaimádók, Puvis de Chavannes, Denis, Maillol horevonalában. Ez a formakultusz, a nagy művészi ideálokhoz való kapcsolódás teszi lelke másik felét is gazdaggá: a dekoratív. Mert ő nem festő s nem iparművész volt e korban. Hanem »artiste décorateur«, ez a le nem fordítható s nálunk, németeknél alig ismert valami, amit csak francia szecesszion és bécsi Ver Sacrumon át lehet megérteni. Művész, aki kis tárgyon és nagy falsíkon egyaránt a formák halhatatlan ritmikáját keresi. Ki értette azt meg az 1889-ik évi Magyarországon? Mikor Párizsban sem igen értette más (a nem festők közt), mint egy Bing nevű műkereskedő. A németek közt sem igen értette más, mint Meier-Gräfe, a kritikus. És minálunk? Talán csak Andrassy Tivadar gróf, akinek a krasznahorkai ebédlőjét tervezte meg paliszanderfából, oxidált bronzveretekkel, japános vonalakkal, mint akkor mondták: »art nouveau« stílusban. Elnéztük ezeket az ebédlőszekrényeket, tálalót, a poharakat, a vázákat, a falhímezéseket. Kedvesen látgy formáik nem felelnek meg a mai struktív gondolatnak. Japán bölcsek álmodnak ily felhőkéről, ily nagy piros paeoniákról, mint az ő paravánjaira vannak festve. Titkos tűzimádók lelkében élnek ily irizáló és égő színek, mint az ő üvegeiben. Igen, igen, ezek a színes ablakok nem technikailag vannak elgondolva. A nagy íák, azok nélkülözök az ólomkarikákat. A murális festések vázlatai: a női aktok ritmusa pedig egyenesen mozaik- vagy gyöngyház-díszítés technikájában van elgondolva. És mégis — oh kedves, franciás Rippl mester — mily bájosak, mily örökké ifjak, mily esodásan muzsikálók valának a Te színeid, illatos formáid anno 1900 táján, mint iparművészet is. Az ember megérti szegény jó Thék bácsit, hogy nem tudott ezekkel a hanyag vázlatokkal mit kezdeni s kénytelen volt azokat az anyag nyelvére átültetni! Az ember sok mindent megért idővel. Azt is megérti, miért beszél ma minden filliszter őszinte megvetéssel a szecesszióról. Az anyagi igazság, a struktív biztos-

ság, a bútor célszerűsége mindenekfelett. De egyszer korrigálni kell majd ezeket a kaptafa-elméleteket. És meg kell majd írni a kilenevenes évek minden megálmodott — művészeti és dekoratív — ábrándját. Abban a szecessziót újraértékelő munkában a legnagyobb alkotásokra kell majd hivatkozni. Ott lesz az Olbrich esodálatos darmstadti tornya, a bécsi szecesszió számára való kupolája, ott lesz a belgák egy kis tábora és a magyar Rippl-Rónai. Gobelin-terveivel, könyvdíszjeleivel, színházi kulisszaterveivel. Minden üvegablakával és hímzésével. És akkor ott lesz minden hódolatával és szubtilis ízlésével az a kor is, mely a kaposvári halottban nemesek a magyar, hanem az egész világ új díszítő formanyelvének egyik apostolát fogja tisztelni. (N. P.)

PÁLYÁZATOK

IPARMŰVÉSZETI PÁLYÁZATOK. E számunk cikkei között méltatjuk a székesfővárosnak a hazai iparművészet intenzívebb felkarolására irányuló elhatározásait. Ezek között két nagyobbarányú pályázat hirdetéséről szól. Az egyik Budapest idegenforgalmának fejlesztésére alkalmas plakátok tervezésére szól, a másik sport- és egyéb versenyek alkalmából díjra adható művészi emléktárgyakra. Az Orsz. M. Iparművészeti Társulatot felkérték, hogy mindkét pályázat bíráló bizottságába 2, illetve 3 tagot küldjön ki. A pályázatra szóló felhívásokat közzétételük után a Társulat irodája révén is kaphatják az érdeklődők.

MUZEÁLIS ÜGYEK

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM GYARAPODÁSA. Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei legutóbb örvendetesen gyarapodtak. A Procopius Béla nagyarányú adományával adott nemes példa máris számos követőre talált. Az egri érsekség engedelmével Kellner László sajtószentpéter-i róm. kath. lelkész a múzeumnak juttatta a sajobábonyi templom használaton kívüli faragott és berakásos padjainak egyikét, amely a dlósgyőri páloskolostor templomából származik (1741. évből). A textil-gyűjtemény több ruhadarabbal (a XVIII. és XIX. századból), egy felsőmagyarországi damaszt terítővel (gr. Teleki Sándorné ajándéka) és egy 44 darabból álló nagyon értékes esipkegyűjteménnyel gazdagodott, melyben a brüsszeli, a point de rose, Valenciennes, Velence, Alençon, Malines, Argentan és Brabant esipkéi kiváló darabokkal vannak képviselve s amely gyűjteménnyel csaknem megkétszereződött a múzeum esipkeállománya. Özv. báró Hatvany Józsefné a esipkével együtt még egy 38 darabból álló

esipkegyűjteményt és egy keresztelő-készletet is juttatott a múzeumnak. Hatvanhárom plakett, hatvan érem és három háborús jelvény özv. gr. Teleki Sándorné adománya; közöttük számos igen értékes francia érem. Számszerint legnagyobb gyarapodást a keramika csoportja mutat (69 db porcellán és faience, 35 db üveg, ugyan- csak báró Hatvany Józsefné adománya). A porcellánok — nagyjából részben esészék és kávékészletek — kínai és japán, meissenai, bécsi, berlini, nymphenburgi, fürstenbergi, nápolyi, herendi stb. gyártmányok, szerencsésen egészítik ki a múzeum gyűjteményeit. Néhány porcellánfigura, faience és keményeserép-esésze, továbbá az üvegek közül XVIII. századbéli vésett pohár, zománccfestésű ún. Kuthgasser-üvegek és több biedermeier palack, serleg és tál érdemel megemlést. A múzeum könyvtára szintén részesült több ajándékban, melyek közül a Kner Imre úr által felajánlott 124 db plakátot kell kiemelni. Az Iparművészeti Múzeum legközelebb kiállítás keretében fogja bemutatni legújabb szerzeményeit, melyeknek bővebb ismertetésére annak idején visszatérünk. Megemlítjük még, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztérium a modern művészet támogatására szánt segélyből nagyobb összeget juttatott az Iparművészeti Múzeumnak, mely lehetővé teszi azt, hogy a múzeum modern osztálya most már rendszerűleg, nem pedig csak kisebb alkalmi vásárlásokkal, mint eddig, megalapíttassék és kiépíttessék.

A FIÓKMÚZEUM. A kiscelli kastély, amely tudvalevőleg Schmidt Miksának, a kiváló bútorgyárosnak ritka érdekességű régi és stílusbútorait foglalja magában, a tulajdonos intenciói szerint át fog menni az állam tulajdonába. Míg a körülötte levő nagy parkot és földeket, valamint a tulajdonos hét villáját a főváros részére hagyományozza, addig a kastélyt magát, mely egykor a trinitáriusok kolostora volt, az Iparművészeti Múzeum fiókjaként óhajtja a nagyközönség rendelkezésére bocsátani. Schmidt Miksának ez a nagyszerű, mondhatni történelmi jelentőségű eszelekedete fővárosunkat egy rendkívüli látványossággal teszi gazdagabbá. A Ráth György-múzeum mellett tehát második fiókmúzeuma is lesz az üllőiúti anyaintézetnek, melyben egy dolgos életnek, egy esodásan kifinomult ízlésnek sok-sok remek alkotását, válogató, gyűjtő és restauráló tevékenységének termékeit fogják a kirándulók szemlélhetni. A kiváló bécsi patricius-esaládnak nálunk letelepült sarja, az új földesúr nem is hagyhatna monumentálisabb emléket maga után ennél. A finom szobrászati dísszel s műemlékekkel megkomponált kastélykert a főváros gondozásában hatalmas parkká fog kiszélesedni a Kiscelli-úton. Kirándulóhely, látványosság s egyben a népkultúra hatalmas intézménye lesz így a magyar mecénás hagyatékából, mely a távoli Óbudán talán még áldottabb hivatást fog betölteni, mintha a város szívében volna.